

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Sára Mükschová

Univerzita Pardubice
Filozofická Fakulta

Pojetí vztahu člověka a zvířete v Porfyriově díle De abstinencia

Sára Mükschová

Bakalářská práce

2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladu, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne.....

.....
Sára Mükschová

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat hlavně vedoucímu mé práce ThDr. Janovi Rokytovi, Ph.D. za jeho cenné rady a neskonalou vstřícnost při konzultacích. Také své rodině, blízkým a mému příteli, kteří mě po celou dobu vypracovávání mé práce plně podporovali.

Název práce

Pojetí vztahu člověka a zvířete v Porfyriově díle De abstinentia

Anotace

Bakalářská práce se bude věnovat pojetí vztahu mezi člověkem a zvířetem v rámci Porfyriova díla De abstinentia. Práce se bude vztahovat na rozbor textu, sociální a historické okolnosti budou zmíněny jen okrajově, bude se jednat především o zdůraznění Porfyriova uvažování. V rámci tohoto dokazování bude zmíněna otázka racionality u zvířat, Porfyriovo přisouzení určitého stupně racionality zvířatům. Odlišení od čistě instinktivního modelu chápání zvířete. Dále bude rozpracována schopnost komunikace. Porfyrios přisuzuje zvířatům i určitou schopnost komunikace, a to i s lidmi. Na závěr bude rozebrána Otázka soucitu a spravedlnosti u zvířat. Porfyriovo překročení chápání rozdílu mezi krutostí zvířete a na druhé straně soucitem člověka. Cílem je vyzdvižení výjimečnosti Porfyriova myšlení o zvířatech.

Klíčová slova

Zdržení se, zvíře, maso zvířat, zabíjení zvířat, racionalita, spravedlnost, vnímání, člověk

Title

The concept of the relationship between human and animal in Porphyry's work *De abstinentia*

Annotation

The bachelor's thesis will focus on the concept of the relationship between man and animal in the framework of Porphyry's work *De abstinentia*. The work will relate to the analysis of the text, social and historical circumstances will be mentioned only marginally, it will be primarily an emphasis on Porphyry's thinking. As part of this proof, the question of rationality in animals will be mentioned, Porphyry's attribution of a certain degree of rationality to animals. Differentiation from a purely instinctive model of understanding an animal. Furthermore, the ability to communicate will be developed. Porphyrios also attributes a certain ability to communicate to animals, even with humans. Finally, the issue of compassion and justice in animals will be discussed. Porphyry's transcendence of understanding the difference between animal cruelty and, on the other hand, human compassion. The aim is to highlight the uniqueness of Porphyry's thinking about animals.

Keywords

Abstinence, animal, animal flesh, killing animals, rationality, justice, perception, human

Úvod.....	8
1. Úvod do De abstinentia v kontextu tehdejší filozofie.....	10
2. Argumenty odpůrců podporující zabití.....	12
3. Filozofické východisko.....	15
3.1. Vášeň jako původ nerozumnosti.....	18
4. Obětování.....	19
5. Odlišný názor národů na abstinenci od zvířecího masa.....	22
6. Zásadní důvody pro <i>zdržení se</i>	25
7. Porovnání mezi rostlinami a zvířaty.....	26
8. Přisouzení racionality zvířatům.....	28
8.1. Externí logos – Schopnost komunikace.....	29
8.2. Interní logos – racionální duše.....	31
9. Podobnost lidí a zvířat.....	34
10. Spravedlnost a soucit.....	38
10.1. Závěr ohledně spravedlnosti.....	40
Závěr.....	42
Seznam použité literatury.....	44

Úvod

Ve své práci se budu věnovat Porfyriově knize *De Abstinentia*, kde se budu zabývat pojetím vztahu mezi člověkem a zvířetem, jak jej definuje Porfyrios, hlavně v ohledu na společný život ve světě, spravedlnost a nárok na ni, či na práva zvířat. Bude zmíněn i filozofický diskurs jeho práce, jelikož má na jeho *zdržení se* masité stravy významný vliv. Také se budu věnovat Porfyriově zpracování témat jako zvířata a jejich fyzické, či psychické podobnosti s lidmi, jejich nárok na racionalitu a také soucit. Cílem mé práce bude představit Porfyriův výjimečný postoj ke zvířatům, jeho názory ohledně jejich vnímání, chápání a komunikace.

Porfyriova kniha je psána jako přehled argumentů pro *zdržení se* stravy z živočišného masa, pro Porfyriova přítele Firmuse, který se odklonil od střídme rostlinné stravy, kterou sdílel společně s Porfyriem a dalšími filozofy. Jde tedy o snahu vyvrátit argumenty, které tvrdí, že zvířata jsou méněcenná nebo iracionální a že je správné nebo potřebné je jíst, obzvláště pro někoho, kdo se věnuje filozofii.¹ Pro Porfyria je tedy nutností dokázat důležitost a pravdivost svých argumentů, v záměru odklonit jeho přítele zpět k odmítnutí od masa zvířat.

Mým záměrem bude podrobněji rozebrat Porfyriovy argumenty, které dokazují, že zvířata mají nárok na spravedlnost, či soucit, které v té době zvířatům lidé nedopřávali. Porfyrios poukazuje na obecně známé informace a předkládá je v podobě argumentů, které by se daly jen těžko vyvrátit i v dnešní době.

Nejprve se ve své práci budu věnovat anti-vegetariánským argumentům, které Porfyrios shromáždil, aby na jejich kritice mohl postavit obranu svého vlastního postoje. Jedná se převážně o argumenty epikurejců, či stoiků. Pro Porfyria byl filozofický důvod pro *zdržení se* masa zásadní, proto je další část práce věnována filozofickému postoji Porfyria, který ve své době nebyl tak ojedinělý, na rozdíl od jeho názorů ohledně zvířat. Po představení filozofických důvodů se budu zabývat otázkou obětí, jak ji Porfyrios předkládá. Jedná se o souhrn historických vlivů obětování, které mělo zásadní vliv na konzumaci zvířecích tvorů v tehdejší společnosti. Následně dojde k vyjasnění zásadní otázky týkající se racionality u zvířat, která je důležitým prvkem, pokud by na ně měla být rozšířena spravedlnost. Racionalitu neboli logos jsem rozdělila podle Porfyria na interní a expresivní. Před tím, nežli začnu dokazovat logos u

¹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 31

zvířat, je potřeba se také vymezit proti rostlinám a po případném obviněním, že i rostlinám ubližujeme, ba dokonce, že by měly mít také právo na spravedlnost. Nejprve se pokusím pomocí Porfyriových argumentů dokázat logos expresivní, tedy že u zvířat se nejedná pouze o nesouvislé vyluzování zvuků, ale o plnohodnotnou konverzaci. Dále interní logos, který je prokázáním, že i zvířata jsou vlastníci racionální duše, bude tedy třeba dokázat, že jsou schopna základních myšlenkových úkonů, cítění, či pamatování si. Jakmile bude zvířatům prokázána jejich racionalita, bude možné se přesunout k debatě o spravedlnosti a soucitu a o tom, že i zvířata by na ně měli mít nárok.

De Abstinencia v mé práci bude dále překládáno jako *zdržení se* nejen od konzumace masa živých bytostí a *zdržení se* celkově všech aktivit, které by svým afektivním prvkem mohly ovlivnit duši. Toto *zdržení se* je dnes zúženo pouze na abstinenci od masa zvířat dnes známého jako vegetariánství. Na okraj bych se zde chtěla vymezit ohledně termínů vegetariánství a veganství v rámci dnešního smýšlení. Vegetariánství je zdržení se konzumace pouze živočišného masa, zatímco veganství je zdržení se jak konzumace masa, tak také veškerých živočišných produktů, tedy například vajec, medu, mléka a dále i užívání výrobků testovaných na zvířatech i nošení jejich kožešin. Na téma užívání produktů zvířat se Porfyrios vyjadřuje také, ale pouze okrajově. Dále se tedy budu zabývat hlavně tematikou vegetariánství.

1. Úvod do *De abstinentia* v kontextu tehdejší filozofie

Ve své knize se Porfyrios zaměřuje na výklad anti-vegetariánských argumentů, které se zakládají, jak na pohledu filozofů a jejich škol, tak na pohledu obyčejného člověka. Porfyrios nechává stranou až na výjimečné zmínky národy, které konzumují pouze maso jako jsou nomádi či bájní troglodyti. Myslí si, že oproti těmto národům vedou civilizovaný a humánní život.² Po filozofické stránce se vymezuje hlavně proti argumentům stoiků, či Peripatetiků. Kniha je tedy souborem anti-vegetariánských argumentů, které Porfyrios shromáždil v rámci svého racionálního přesvědčování, aby je mohl následně vyvrátit.

Kniha je známá jako *De Abstinentia* a tento název budu ve své práci využívat, ale její celý název v řečtině je: *Peri apokhês empsukhôn*, není tak jednoznačné, jak tento název přeložit, *apokhês* jako „zdržení se“ a *empsukhôn* jako nejen žijící bytosti (zôia), ale i stvoření, která mají duši, což jsou podle Porfyria nejen lidé, ale i veškerá zvířata. Nezapočítává mezi ně rostliny, které podle něj nevlastní logos.³ Anglický překlad názvu zní *On Abstinence from animates*.

Na Porfyriovo *De Abstinentia* měla vliv hlavně antická filozofie a filozofové tehdejší doby. Mezi ty, kteří se také zastávali odmítnutí masité stravy patří hlavně pythagorejci a stoupenci Empedokla, na druhé straně se Porfyrios velmi často vymezuje proti argumentům stoiků či epikurejců, kteří považovali zvířata za iracionální a nepřisuzovali jim právo na spravedlnost. Porfyrios tedy nebyl jediný filozof praktikující *zdržení se* od požívání živočišné potravy, i jeho postoj byl ovlivněn filozofy jako byli Pytagoras, Empedoklés a jejich následovníky. V antické filozofii měla myšlenka *zdržení se* masité stravy zásadní význam, nejednalo se pouze o *zdržení se* v rámci pojídání živých tvorů, ale přeneseně i od tělesného života, od tužeb a vášní. *Zdrželi se* tedy všeho špatného a tělesného, kvůli čistotě duše, ve snaze přiblížení se k božskému a ideálnímu. Porfyrios věnuje výkladu tělesnosti značný význam, jeho *zdržení se* je všeobecné, ale říká že *zdržení se* těžkého masitého jídla je základem k celkové čistotě duše a těla.

Porfyrios byl svým přístupem k zvířatům výjimečný, řada antických filozofů nebrala rozebrání vztahu se zvířaty jako prioritu a zvířatům se věnovali odlišným způsobem. Například Aristoteles, který zastával nadřazenost lidí, kvůli jejich vládě, společnosti, vnímání dobra a zla

² PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 32

³ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 83-89

či daru řeči, se těmito vlastnostmi v ohledu na zvířata nezabýval. Jak bude později Porfyriem prokázáno, všechny tyto vlastnosti je možné pozorovat i u živočichů.⁴

Jak bylo zmíněno Porfyrios se zaměřuje na výklad argumentů svých odpůrců, přičemž přiznává, že jsou silnější nejen na počtu, ale v rámci jiných zdrojů, chce tedy dokázat, že jeho pravda nemůže být poražena „ani zdánlivě vážnými pravdami, natož zastaralými a povrchními sofismy.“⁵ Porfyrios odsuzoval většinu těch, kteří se zvířat nezdrželi a považoval jejich úvahy za nesmyslné a zvrácené.

Ačkoli je *De abstinentia* souhrnem argumentů podporující zdržení se požívání živých bytostí Porfyrios v celém díle předkládá tvrzení od odpůrců tohoto přístupu a proti nim se postupně vymezuje. Dalším důležitým bodem je, že Porfyrios v celém díle připomíná, že odmítání konzumace živých tvorů se nedoporučuje každému. Když momentálně budou pominuté duchovní důvody, jedná se zejména o výhodné účinky zvířecího masa, či jeho orgánů pro liská těla. Porfyrios tento vegetariánský a střídmy přístup nedoporučuje hlavně sportovcům, vojákům, námořníkům či těm kteří se chtějí angažovat ve veřejné sféře.⁶ Porfyrios přiznává, že určitých případech je konzumace masa potřebná, například kvůli fyzické síle, ale podle jeho slov filozof nepotřebuje být silný a zdatný tělem, ale myslí. Porfyrios říká, že i jeho přítel Firmus, byl zastáncem názoru, že bezmasá strava přispívá ke zdraví a je vhodná pro vytrvalost a tvrdou práci ve filozofii.⁷

I v tehdejších společnostech, kde ti, kteří jako mudrcové či filozofové definovali z etického hlediska, co by lidé měli a neměli z hlediska praxe, také nezakazovali jíst maso, jelikož výhoda ve vztahu ke zvířatům byla dosahována opakem.⁸ Přestože, sami často zastávali tento střídmy způsob ohledně jídla, rozšiřovat jej na celou společnost bylo náročné.

Porfyrios předkládá mnoho argumentů svých oponentů pro to, proč byla a měla by být zvířata zabíjena. Porfyrios zmiňuje i historii konzumace zvířecích bytostí z hlediska pohledu obyčejných lidí. Nejedli maso, dokud nebyl objeven oheň. S tím Porfyrios musel souhlasit, nikoli však s argumentem, že konzumovat maso bylo přirozené, ale ne syrové.⁹ Ačkoli podle

⁴ BROOMAN, LEGGE, Law relating to Animals, animals., Routledge-Cavendish Publishing, 1st edition 1997. 6

⁵ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 31

⁶ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 37-38

⁷ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 31

⁸ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 35

⁹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 36

Porfyria za úplným začátkem konzumace zvířat stál hladomor, tedy nutnost, která donutila lidi k zabíjení a konzumaci animovaných tvorů, nikoli objevení ohně.¹⁰

V celé knize Porfyrios vykazuje pochopení pohnutek a důvodů proč lidé zvířata zabíjí a konzumují, přestože většinu z nich odsuzuje. Podle Porfyria jsou ti, co obhajují zabíjení zvířat a konzumaci jejich masa motivováni nedostatkem kontroly a zákonitosti v nich samých. Pro svou obranu poskytl nestydatou obhajobu založenou na potřebě přisuzující větší potřebu, nežli skutečně měli.¹¹ Tím se Porfyrios odkazuje na lidskou nenasytost, na neutichající touhu po více, kterou navíc posilují konzumací masa zvířat.

Zásadní roli mělo v původu požívání masa i obětování, i tomuto tématu se budu věnovat, jelikož Porfyrios často uvádí příklady jiných komunit, hraničících s religiózním charakterem, v souvislosti s obětováním. Uvádí i příklady, kdy samotné obětování stálo za zavedením masité stravy. Podle Porfyria kromě toho, že lidé byli nuceni nedostatkem zvířata zabít a jíst, tak také začali zvířata obětovat ve víře, že vyšší oběť více potěší Bohy a ti je ušetří nastávajících špatných událostí.

2. Argumenty odpůrců podporující zabítí

Nyní se přesunu k argumentům, které Porfyrios zmiňuje a zaměřují se na nutnost zabít některá zvířata a důvodech této nutnosti. Tyto argumenty Porfyrios převzal hlavně od epikurejců, stoiků či jmenovitě zmiňovaného Claudia Neapolského.

Mezi základní argumenty, které jsou v této debatě často zmiňované patří, že člověk zabije zvíře v sebeobraně, když na něj útočí, ze strachu, nebo z obavy, že by mohlo ohrozit jeho blízké, či domov. A nejde tady jen o zvířata, která bezprostředně ohrožují, člověk ví, že by divoké a nebezpečné zvíře, i když neutočí přímo na něj samotného, mohlo později zaútočit na jinou lidskou bytost, proto „Každý, kdo vidí hada, ho zabije, pokud je to možné, takže ani on, ani žádná jiná lidská bytost by neměli být pokousáni“¹². Podle Porfyria však nelze tvrdit, že pokud je umožněno zabít tyto škodlivá a nebezpečná zvířata, umožňuje nám to zabít i ta

¹⁰ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 36

¹¹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 100

¹² PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 37

zvířata, která lidi nijak neohrožují nebo nepoškozují jejich majetek, ani jiným způsobem nepoškozují životy lidí.¹³ Z tohoto hlediska uznává i Porfyrios zabití člověka zvířetem za spravedlivé, protože i zvířata útočí ze strachu, či kvůli obraně.

Ohledně zvířat útočících na lidi je nutno dodat, že jen některá napadají záměrně, některá zvířata se pouze brání při ohrožení. Zvířata jako hadi, nebo štíři, útočí pouze při sebeobraně, přirozeně mají z lidí strach.¹⁴ Přesto je člověk považuje za nebezpečné, či dokonce škodlivé. Toto zaujetí proti zvířatům, která nemají využití bylo velmi rozšířené i na zvířata z řádů savců a podobně, kdy se lidé zdržovali samic, kvůli mléku, či vejším, ale samce bez váhání zabíjeli, kvůli jejich neužitečnosti. Porfyrios se proti tomuto nespravedlivému postoji často vymezuje.

Porfyrios ve své knize často používá rozlišení zvířat na divoká a krotká a mezi těmito dvěma skupinami je rozdíl ve vztazích s lidmi. S krotkými zvířaty je lidský vztah bližší, a může být oboustranně výhodný, zatímco divoká zvířata využití neměla, tak je lidé zabíjeli. Přesto lidé zabíjeli i krotká zvířata, bylo to dle Porfyria buď z nedostatku, nebo z chuti po potěšení. Zatímco zabíjení divokých zvířat si bylo vyžádáno situacemi, do kterých lidé se zvířaty přicházeli. Ačkoli Porfyrios zmiňuje i pocity, které lidé ze zabíjení velkých, divokých zvířat měli. Tyto pocity byly založeny na překonání strachu, na dokázání si vlastní síly nebo statečnosti, tedy lidé nebezpečná zvířata zabíjeli, aby podpořili vlastní sebevědomí a pocit nadvlády.

Přestože jsou nějaká zvířata divoká, neměli by se lidé vzdát spojení s krotkými zvířaty. Tím, že taková zvířata zabíjíme, konáme podle Porfyria nespravedlnost, a to hned ze dvou zásadních důvodů. Prvním je, že tato zvířata lidé zabíjí, přestože jsou krotká a neutočí, takže člověka nijak neohrožují v jeho bytí. Druhým důvodem je, že jejich smrt je pouze v souvislosti s jídlem, přestože lidé mají dost plodin, jejich chuť je nutí dopřát si i maso.¹⁵

V rámci zabíjení zvířat, která jsou divoká a nebezpečná, jak bylo řečeno, by se ale lidé měli podle Porfyriova názoru zdržet jejich masa, vždyť také nejedí maso člověka, který byl trestán za svou zkaženost, či divokost smrtí.¹⁶ Tomuto problému se budu také věnovat v ohledu na vášně a neřesti.

Nejedná se jen o zabíjení nebezpečných, nebo škodlivých tvorů. Porfyrios se vyjadřuje i o tehdejších sklonech lidí regulovat počty zvířat dle jejich potřeby, což znamenalo jejich

¹³ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 35

¹⁴ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 36-37

¹⁵ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 97

¹⁶ Tamtéž

zabíjení. Zvířata jako skot a ovce, jejichž zabíjení nebylo zakázáno zákonem, byla regulována. Tehdejší společnost tvrdila, že pokud by se totiž tyto zvířata hojně rozšířila, poškozovala by úrodu lidí i přírodu samotnou. Jejich počty byly regulovány na snadno kontrolovatelné. U divokých zvířat, jako byli lvi, vlci se tento počet nedal určit, neměli přínos pro lidské životy, proto „odstraňujeme přebytek jednoho a ničíme druhé.“¹⁷ S tímto Porfyrios nesouhlasí, podle jeho názoru příroda nepotřebuje lidskou regulaci, jelikož do příchodu lidí, rostla a žila v rovnováze i bez lidské pomoci.

Podle Porfyriova výkladu, ale není třeba obav ani z přemnožení zvířat, co se neobětují v rámci náboženských obřadů, nebo nejsou užitečná. Věděl, že se nestane, aby se tito živočichové přemnožili, natož aby způsobili hladomor mezi lidmi. Je známé, že tyto plodná zvířata mají krátký život, anebo že bez lidské péče umírají. Podle Porfyria je mnoho druhů, které toto potvrzují, jako hadi, ještěrky, nebo myši. Lidé *se jich zdržují*, co se týká jídla i obětování, a přitom nikdo nemá strach, že kvůli této abstinenci dojde k hladomoru. Porfyrios zdůrazňuje, že stravování a zabíjení není totéž, přestože tedy bylo mnoho takových tvorů zabíjeno, lidé nejedli žádná z těchto zvířat.¹⁸

Dalším argumentem pro *zdržení se* od zabíjení zvířat, který Porfyrios předkládá a byl v antice frekventovaný je transmigrace, tedy přesun duše po smrti. V tomto učinili nejsilnější možné tvrzení Pythagoras a Empedokles a to „že duše, která je v současné době spojena s tělem jiného než lidského zvířete, mohla být reinkarnována z lidské bytosti nebo může být reinkarnována do lidské bytosti.“¹⁹ Tím by se dalo považovat zabití zvířete za vraždu, každý, kdo bude jíst toto maso bude kontaminovaný nejen tělem, ale i duší mrtvého zvířete. Kvůli vlastnictví duše jsou zvířata i nevhodnou obětí Bohům.²⁰ Platón ve svém díle Faidón tvrdí, že lidé mohou prostřednictvím metempsychózy převzít podobu jiných druhů zvířat, v závislosti na jejich dřívějším způsobu života: ti, kteří byli nenasytí a opilci, se mohou stát osly, zatímco ti, kteří byli nespravedliví a tyranští, mohou přecházet do vlků nebo jestřábů. Naproti tomu ti, kteří projeví praktické politické ctnosti, jako je střídmost a spravedlnost, přecházejí do jemných „politických“ druhů, jako jsou mravenci nebo včely.²¹ Porfyrios si ale myslí, že důvod pro *zdržení se* od zabíjení a požívání zvířat je dostatečně silný i bez víry v transmigraci.

¹⁷ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 35

¹⁸ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 111

¹⁹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 8

²⁰ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 9

²¹ NEWMAYER, Stephen T., Animals in Greek and Roman Thought, Routledge London, 2010. 5

Porfyrios říká, že dalším důležitým důvodem, proč *se zdržet* konzumace masa zvířat je to, že stejně jako bohatství, či společnost a další tělesné věci svou povahou vzbuzují afektivní prvek duše a tím je vášně. Porfyrios tvrdí, že vnímání jako takové může být nebezpečné v ohledu na vášně, jelikož vnímání některých věcí v nás tyto vášně a touhy mohou vyvolávat. Může to nastat při pohledu na ženu, na bohatství někoho jiného, tyto vjemy vzbuzují touhu, která nutí člověk jednat v rozporu s jeho intelektem.²²

Porfyrios posupně vyvrátí veškeré argumenty jeho odpůrců, po prokázání, že zabíjení zvířat nemusí být vždy nutností nebo potřebou. Mnohá lidská přesvědčení vycházejí z kontextu jejich doby a místa ve kterých byla zakořeněna a kde člověk vyrůstal a převzal tedy i zvyklosti spojené s jeho společenstvím. A tedy se konzumace živých tvorů stala ve společnosti stereotypem, který se následně dědil dále. A podle Porfyria je velmi náročné takovou společnost, která má pojídání zvířecího masa za standart přesvědčit ke *zdržení se*, jelikož neznají život bez těžké masité stravy a jeho výhody.

3. Filozofické východisko

Pro Porfyria byl filozofický pohled základem ke *zdržení se* od zvířecího masa. Pro pochopení určitých argumentů, které Porfyrios předkládá, je nutné zmínit jeho názor na filozofický důvod ke *zdržení se* masa. Jeho vymezení skutečného filozofa je obsáhlé, zabývá se jím hlavně v ohledu na *sófosyné*, neboli střídmost, která je podstatná pro čistotu duše i těla.²³

Jak bylo zmíněno, Porfyrios nebyl jediný zastávající se *zdržení se* masité stravy v jeho době, kromě již zmíněných empedokleiců nebo pythagorejců jimi byli například: „Seneca nebo Plútarchos, kteří kázali myšlenky univerzální shovívavosti, která zahrnovala zájem o dobré životní podmínky zvířat.“²⁴

Plótinus který byl pro Porfyria blízkým přítelem a mentorem, také zastával *zdržení se* masité stravy, a to v ohledu na přesvědčení, „že pravý intelekt nemůže být bez cnosti a pravá

²² PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 43-44

²³ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 11

²⁴ BROOMAN, LEGGE, Law relating to Animals, animals., Routledge-Cavendish Publishing, 1st edition 1997 7

cnost bez intelektu“²⁵. Stejný názor sdílela většina řeckých filozofů, podle níž by filozof měl být nejen velmi inteligentní, ale právě i cnostný.²⁶

Dalším z filozofů, který se zdržoval masa, byl Pythagoras, kterého Porfyrios vyzdvihuje za jeho postupy, kterými rozšiřoval abstinenci i na skupiny lidí, kterým to Porfyrios nedoporučuje. Jedná se o sportovce, kterým nejprve dával mléko a sýry namočené ve vodě, jako náhradu masité stravy. Později Pythagoras odstoupil od živočišné stravy úplně a začal sportovcům dávat sušené figy. Pythagoras byl první, který upustil od původního způsobu výživy sportovců, ale dokázal, že i bez masa jsou sportovci silní a vytrvalí. To je pro Porfyria dalším z důkazů, že lidské tělo není na masu závislé a může dosáhnout síly i bez něj.²⁷

Porfyrios v tomto ohledu zastává řekněme klasický postoj tehdejší doby, kdy vyzdvihuje cnostný život, který je v souladu s intelektem. Je to touha po životě, který není závislý na fyzických věcech, na bohatství, na názorech společnosti. Jedná se o život v souladu s přírodou, s rozumovou složkou, kterou v sobě již má každý od základu, ale je ji třeba dopracovat k dokonalosti. Porfyrios ale podotýká, že nechat se ovládnout nerozumem je pro člověka jednoduché, pokud nevěnuje pozornost opaku. Porfyrios přisuzuje výkladu tohoto tématu značnou důležitost, rozděluje společnost mezi ty, kteří chtějí žít s intelektem a být racionálními a ty, kteří se nechávají unášet vášněmi a jsou v tomto prostředí spokojeni.

Pro lepší vysvětlení se obrátím na Porfyriovo rozdělení na dva typy lidí. Prvním typem je spáček, který se snaží dosáhnout svého duchovního spánku po celý život, obklopuje a naplňuje své tělo věcmi, které ho uspávají. Tento člověk se zaměřuje na prázdnou víru, a věci s ní spojené, jako bohatství, sláva, obžerství či extravagance. Užívá si tělesných radostí, nechává se unášet vášněmi a zanedbává svůj vrozený intelekt. Druhý typ člověka je ten, který oceňuje čerstvý vzduch, střídanou stravu a snaží se být neustále bdělý. Snaží se žít v souladu s intelektem, s přírodou a využívat její dary. Do tohoto typu zřetelně zapadá Porfyriův pravý filozof.²⁸ První typ se ve svém životě a v prázdné víře snaží dosáhnout bohatství, které je neomezené a těžko získatelné. Druhý typ, který touží po bohatství v souladu s přírodou, je omezený její plodností, nicméně tyto plody jsou i jednodušeji získatelné. A tedy pro první typ

²⁵ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 118

²⁶ ARMSTRONG, A. H., ed. *Filosofie pozdní antiky: od staré Akademie po Jana Eriugenu*. Praha: Oikoymenh, 2002. *Dějiny filosofie (OIKOYMENH)* 256

²⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 40

²⁸ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 39

by bylo těžké začít s abstinencí od masa, natož od ostatních věcí, když je jeho duše rušena mnoha dalšími elementy.²⁹

Jak bylo výše řečeno, Porfyriův pravý filozof je typem člověka, který je střídmý, řádný a inteligentní. Filozof *se* přiměřeně *zdržuje* všeho živého jídla. Má nekonečnou snahu se přiblížit k Bohu a sám k sobě, a to vlastním úsilím. Filozof plně zkoumá potřeby ve vztahu k přírodě a chápe její danosti. Často přemýšlí a rozjímá, má mnoho znalostí o všeobecných věcech. Tento filozof taktéž žije odloučený od věcí vnějšího světa, které by mohly vzbuzovat vášně a jiné neřesti. Usiluje o život v souladu s intelektem, přírodou a Bohem.³⁰

Člověk vedený rozumem, udržující si neškodnost vůči cizincům a spoluobčanům drží svou iracionalitu podřízenou racionalitě, a tím pádem je podle Porfyria racionálnější a moudřejší než ten, co tímto neřídí. Ten, kdo to stejné rozšiřuje i na zvířata je podle Porfyriových slov spíše něco jako Bůh. Porfyrios tvrdí, že ten, kdo žije v souladu s intelektem, jasněji rozeznává, co by mělo být voleno lépe a více nežli ten který žije v souladu s nerozumem. Protože člověk žijící v souladu s racionalitou si již prošel nerozumností, zná její úskalí a nástrahy, zatím co druhý s intelektem nemá zkušenosti a nevidí proto výhody určité volby. Tento člověk nevidí ani výhody *zdržení se*, jelikož nezakusil, jaké to je být neovlivněný těžkým jídlem.³¹

Filozof by si měl, dle Porfyriova názoru, sepsat svaté zákony sám pro sebe a držet se jich. Jsou to zákony, které určili Bohové a lidé kteří, je následují. Tyto svaté zákony ukládají svatým lidem čistotu a zakazují, aby jedli maso živých bytostí, tyto zákony zakazují i masám obyčejných lidí jíst určité druhy zvířat, a to buď kvůli zbožnosti, nebo kvůli škodám, které působí masité jídlo tělu.³² Tímto se Porfyrios znovu odkazuje na odlišnost národů a společenství.

Porfyrios ukazuje, jak si svatí, výjimeční a moudří muži mysleli, že konzumace plodin, potravin, které nebyli odebrány z mrtvol, ani oživena přírodou jsou pro člověka lepší, neznečišťují tím to, co je řízeno přírodou. Taktéž se domnívali, že porážka vnímajících zvířat a s tím související odebrání jejich duší je znečištěním živých tvorů.³³ Podle Porfyria mnohem více znečišťuje člověka, jako vnímajícího živého tvora, kontakt s tělem, které bylo vnímající,

²⁹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 50-51

³⁰ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 49-51

³¹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 98

³² PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 114-115

³³ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 115-116

ale jeho vnímání bylo zbaveno a nyní je mrtvolou. Pro živé tvory, lidi, kontakt s masem tvorů, kteří prožívali a vnímali, toto mrtvé maso jistě přináší znečištění na živé bytosti. Zbožný muž by se podle Porfyria měl zdržovat všech jídel živého původu, totiž „Osoba zbožná ve všem by se měla zdržet všech živých stvoření.“³⁴

Podle Porfyria je tedy zásadní žít svůj život střídě a cnostně, tedy v souladu s intelektem. Jelikož jedině tak může člověk dosáhnout blaženého života. Démokritos říká, že: „Žít život špatně, bez inteligence, střídmosti nebo zbožnosti není špatný život, ale dlouhá smrt“³⁵ I on tím odsuzoval život lidí, kteří se nechali ovládat nerozumem.

Porfyrios taktéž výstižně popisuje diferenci mezi krmením a vykrmováním, je tedy jedna věc dávat to co je potřebné a druhá poskytovat luxus, který není potřený. Potřeba, která je dle Porfyria zásadní, je „Nakrmit to co je v bytostech nejdůležitější a tím je intelekt, který udržuje duši v racionalitě.“³⁶ Porfyrios říká, že „je potřeba krmit intelekt, nikoli maso masem. Tím se odkazoval na tělesnost, podle jeho názoru, když člověk pojídá maso, krmí své maso, tedy svou tělesnou schránku a tím, že duše hladoví, se zvětšuje tělesná, smrtelná část, a ta brání duši v cestě k nesmrtelnému životu.“³⁷

3.1. Vášeň jako původ nerozumnosti

Jak bylo již zmíněno, ve snaze dosáhnout cnostného života i spravedlnosti je pro Porfyria hlavní překážkou vášeň, která dokáže člověka ovládnout a zaslepit jeho intelekt. Porfyrios tvrdí, že ze všeho masného, nezdravého jídla, pití, alkoholu či jedů je mnohem smrtelnější účinek na duši nežli na tělo, přestože pro tělo jsou tyto věci určeny. Vzbuzují v člověku roj vášní, strachu, touhy, lásky, zármutku, vzteku, úzkosti či nemoci a tím nechávají duši plnou takových vášní. Tyto vášně jsou na lidi přenášeny z jídla, tělesných rozkoší či z kontaktu s davem, protože se filozofové a moudří muži zdržovali společenských akcí a zvrácené společnosti obecně, jelikož splynutí s davem je zrádné i pro člověka s čistou myslí vedenou intelektem.³⁸

³⁴ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 115

³⁵ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 118

³⁶ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 117

³⁷ Tamtéž

³⁸ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 44

Podle Porfyria není možné, jak někdo předpokládá mísit vášně a tělesné touhy, prožívat a současně žít pod vládou intelektu. Proto je *zdržení se*, a to nejen od masa tak z kontaktu s tělesnými potěšenými a činy, vhodnější pro morální lidi, protože podle Porfyria, by musel takový člověk sestoupit ze svého vhodného a umírněného chování, aby nechal se vést nerozumem.³⁹

Znečištění lidské duše tedy může být způsobeno více věcmi, přesto Porfyrios říká, že jídlo je nejhorší, protože nerozum ani neví, jaké mohou být následky jeho požití. Nerozumný člověk je ze své podstaty neznalý toho, co není přítomno, čímž je pro takového člověka intelekt a čistota duše a těla.⁴⁰

Porfyrios k tomuto tématu uvádí citát Homéra, který říká: „Kdybychom jen nepotřebovali jídlo ani pití, abychom byli opravdu nesmrtelní“. V této souvislosti Porfyrios přichází s myšlenkou, že kdyby bylo opravdu možné se zdržet i plodin jako potravin, ale stále existuje ta zkorumpovaná část přírody, která ustanovuje potřebu po potravě. Podle Porfyria Homér správně poukazuje na to, že jídlo je pro člověka ustanovení nejen na celý život, ale hlavně na smrt, kdyby jídlo nebylo potřebou, lidé by byli více požehnaní a také nesmrtelnější. Porfyrios říká, že „Ve stavu smrtelnosti se lidé dělají nevědomky ještě smrtelnějšími, protože přijímají masité jídlo.“⁴¹

4. Obětování

V knize Porfyrios věnuje značnou část otázce obětí. Hlavně v ohledu na obětování zvířat, a s tím spojenou jejich konzumaci či zabíjení. V první řadě je potřeba zmínit, že obětování zvířat z náboženských důvodů bylo tehdy běžnou součástí lidských životů. Ne vždy však jako oběti sloužila zvířata. Obětování většinou probíhalo pálením obětí v ohni, který lidé považovali za dar od Bohů a věřili, že prostřednictvím kouře, se dostávají oběti k Bohům, kteří sídlí na nebi. Zásadním prohlášením ohledně obětí, které Porfyrios předkládá je, že „ze zabíjení a obětování

³⁹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 48-49

⁴⁰ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 49

⁴¹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 117

zvířat nevyplývá, že by bylo nutné je jíst. “⁴² Stejně jako tvrdí, že lidé často obětovali zvířata, která by sami nepozřeli. Podle Porfyria je pošetilé myslet si, že touto obětí potěší Bohy, protože pokud není dostatečně dobrá pro člověka, jak by to mohla být dostačující pro Bohy, kteří jsou nad lidmi. Co se tématu obětí týká, budu se mu věnovat hlavně z pohledu mého tématu a vyhnu se tedy podrobnější debatě o Božstvech či Démonech⁴³, kterým se oběti věnují.

Nejprve je potřeba nahlédnout do historie obětování, jak bylo zmíněno, lidé podle Porfyria nejedli maso zvířat, dokud nebyl objeven oheň a stejně tomu bylo i s obětováním. A tedy na začátku byli oběti skromné, skládající se z rostlin. Ale již tehdy se projevila lidská ctižádost, jelikož jim sběr nepřišel dostatečně efektivní, začali hospodařit a rozvíjet zemědělství i řemeslnictví. Později s plodinami, začali obětovat ovoce, obiloviny, s postupem času i koláče, med či víno. Vždy lidé obětovali část svých pokrmů. Dokud tedy zvířata nebyla součástí jídelníčku, nebyla ani obětována.⁴⁴ Porfyrios zmiňuje tři důvody pro obětování Bohům, prvním je čest, kterou tímto Bohům vzdávají, druhým je potřeba vzdát Bohům díky za to, co již mají, a třetím důvodem je potřeba zajištění dobrých věcí i do budoucna.⁴⁵ S touto vírou lidé obětovali to, co měli a věřili, že díky tomu budou vést lepší život v přízni Bohů.

Porfyrios zastává názor, že obětování by se mělo skládat z jednoduchých, neživých potravin. Ačkoli jeho myšlenka ohledně obětí a pravého filozofického života vychází z předpokladu, že „pro Bohy bude dostačující, uctívat je v čistém tichu s čistými myšlenkami na něj.“⁴⁶ A tedy jako zemědělec obětuje plodiny, co vypěstoval, tak filozof nabízí jako oběť Bohům vlastní povznesení a jemné myšlenky o Bozích.⁴⁷

Taktéž k tomuto tématu vyzdvihuje názory řeckých filozofických skupin jako byli Pythagorejci, či Platonikové. Pythagorejci zastávali podobný názor jako Porfyrios, i oni jako oběti Bohům předkládali to, v čem byli dobří, a tedy uctívali Bohy pomocí čísel. Platonikové se obraceli v rámci abstinence k tomu, že animovaná zvířata nejsou obětována Bohům, ale Démonům, tyto Démoni jsou zodpovědní za utrpení na zemi, která nepochází od rozhněvaných Bohů. Jejich záměr je v klamu, snaží se přiblížit Bohům, ale marně. Podle Porfyria tyto Démoni

⁴² PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 55

⁴³ *daimonion*

⁴⁴ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 55-57

⁴⁵ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 64

⁴⁶ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 69

⁴⁷ Tamtéž

v lidech vzbuzují chuť k jídlu a podněcují vášně. Proto obětování zvířat, nepřináší nic dobrého, když jsou jím uctíváni Démoni a nikoli Bozi.⁴⁸

Porfyrios zmiňuje Theophrasta a jeho argumenty pro *zdržení se* od zvířecích obětí. Jedním ze zásadních je, že lidé původně zabíjeli a obětovali z nutnosti, stejně jako zvířata kvůli nutnosti jedli, ale tato nutnost již vymizela, tedy i lidé by měli upustit od konzumace a obětování zvířat. I Theophrastos byl zastáncem názoru, že zvířata cítí a vnímají, že mají duši. Proto je podle něj výhodnější obětovat plodiny, které jsou součástí výhod, které nám nabízí příroda. Lidé by měli provádět oběti, které nikomu neubližují, a zvířata při obětování přicházejí k újmě tím, že jsou zbaveni duše. Tvrdí i, že „duše je cennější než to, co vyrůstá ze země, takže není vhodné jí obětovat“⁴⁹

Jak popisuje Porfyrios, tak i v obětování se promítá lidská neskromnost, jejich touha po více, tím bylo způsobeno, že lidé mylně věřili tomu, že více obětí, více uspokojí Bohy, protože je zjevné, že oběť je pro ně dobrá, ale s obětmi je to jako s lidskými povahami, jak je Porfyrios popisuje. Člověk, který v sobě má touhu po více v marné snaze obětuje více, ale podle Porfyria toto mrhání je pro Bohy ještě více neuctivé.⁵⁰ Porfyrios říká, že nejlibější oběti jsou skromné, z prvních plodin a obětované v ten správný čas.

V obětování zvířat dělali lidé více omylů, Porfyrios zmiňuje hlavně ten, že byla obětována zvířata, která nejedli ani lidé, co byli zvyklí požívat zvířecí maso, lidé měli obětovat co jim bylo známě a vlastní. Porfyrios nevidí logiku v zabíjení a obětování stvoření, které lidé sami nevyužívali. Hlavním důvodem bylo uspokojení Bohů, a jak je může uspokojit oběť, která neuspokojí ani člověka.⁵¹

Porfyrios shledává obětování zvířat jako nesmyslné a nepotřebné, obzvlášť pokud lidé obětují mnoho, nebo to co jim není vlastní. Po diskusi o obětování je zřejmé, že oběti by měli být jednoduché a střídme, člověk by měl obětovat to, co je pro něj samotného a také od něj, to nejlepší a nejvhodnější.

⁴⁸ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 69-73

⁴⁹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 59

⁵⁰ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 39-40

⁵¹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 55

5. Odlišný názor národů na abstinenci od zvířecího masa

Ohledně konzumace živých tvorů měl podle Porfyria každý národ jiné zvyky a zákony. Předkládá, proto mnoho příkladů na různých národech tehdejší doby, poukazuje na jistou nespravedlnost zavedenou zvykem páchanou na zvířatech. Nebo naopak vyzdvihuje národy a komunity, které *se zdržovali* masa zvířat a ve většině případů tím chtěli očistit jejich způsob života.

Na začátek je třeba zmínit, že Porfyrios se zásadně vymezuje proti těm, kteří by mohli argumentovat proti *zdržení se* živé stravy nomády či bájnými troglodyty. Ti, kteří by se toho chtěli dopustit, si očividně neuvědomovali, že tyto národy byli ke konzumaci animovaných tvorů donuceni. Je to zapříčiněno místy, kde žili. Písečné duny, ve kterých se nedaly pěstovat plodiny, stejně jako zde nebyl ani dostatek dřeva na oheň, ale i přesto nejedly tyto národy maso syrové, upravovaly jej na rozžhavených kamenech nebo písku. Inteligentní lidé by neměli používat tyto národy k hanění lidské přirozenosti, podle Porfyria by tím zpochybnili nejen stravování zvířat, ale i stravování lidí a civilizované chování obecně.⁵²

Řekové odmítali zabíjení psů nebo oslů, na druhou stranu zabíjeli například prasata, protože ta podle nich neměla jiného využití. Naopak, podle Porfyria Féničané či Židé nejedí a nezabíjejí prasata, protože v jejich zemích nebyla hojná. Lidé si tedy vybírali zvířata podle své vlastní vůle a podle toho, jak moc k užitku jim byla.⁵³ Už tady lze vidět značnou nespravedlnost v lidském chování, podobně jako když se neobětovaly krávy kvůli jejich užitku, ale volové obětováni byli, i takovým způsobem lidé dělili spravedlnost v rámci jednoho druhu.⁵⁴

Porfyrios se ve svém díle k Židům a jejich zvykům a tradicím vrací několikrát. Jak bylo již zmíněno, Židé *se zdržují* hlavně vepřového masa, ale nebyla to pouze prasata, kterých se zdržovali. Když budou pomínuty interní židovské skupiny, jejichž návyky se lišily od většiny společnosti, tak všichni židé mají zakázáno jíst kromě prasat například ryby bez šupin, nebo maso zvířat, která mají pevná kopyta.⁵⁵ Podle Porfyria zákonodárci chtěli, aby zvířata, která s lidmi spolupracují, nebyla zabíjena, a to ani na nepřátelském území.

Porfyrios používá vysvětlení Dicaearchuse Peripatetika, proč byl život v dobách Kronu hojný a libý. Příroda rostla spontánně, bez jakýkoli omezení od zvířat, či lidí. Lidé v této době

⁵² PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 117-118

⁵³ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 36

⁵⁴ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 58-59

⁵⁵ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 108-111

„neznali zemědělství, umění ani žádné jiné věci, a proto měli volný čas, který trávili bez námahy a úzkosti.“⁵⁶ Co se týká jejich stravy, vyhýbali se těžkým jídlům, vybírali si lehká jídla dobře stravitelná pro jejich povahu. Lidé tehdy získávali méně, než bylo potřeba, a to hlavně kvůli nedostatku, ale to se podle Porfyria změnilo s nadbytkem, „lidé kteří byli obklopeni nadbytečným majetkem, to stále nestačilo, a tak vztáhli ruce na zvířata.“⁵⁷

Porfyrios, jako další z příkladů, uvádí život takzvané *Zlaté rasy*, jednalo se o život v pravěku Řecka, kdy byl život nedotčený zkažeností. Tato rasa, která se zdržela konzumace živých tvorů, byla předchůdcem dnešním Řekům. Jejich země oplývaly kukuřicí, ovocem a lidé v klidu a radostní obhospodařovali svá pole, měli mnoho zboží, a tedy jejich život byl klidný a zdrženlivý.⁵⁸

Porfyriem je zde zmíněn i Pygmalion vládnoucí na Kypru, který chtěl u svého lidu udržovat abstinenci od zvířecího masa, přestože zvířata obětovali. Ale stalo se tak, že jeho hlavní kněz při obřadu neodolal a snědl maso. Toto by mohlo být odůvodněno Porfyriovým názorem, že už jen samotný vjem vůně masa, dává předpoklady pro vzbuzení vášně, která člověka láká k nerozumu, a tedy bude pravděpodobnější, že těmto vášním podlehne a pozře toto maso.⁵⁹ Pygmalion kněze potrestal smrtí, ale další kněz měl stejný osud, stejně jako ten další. Pygmalion se tehdy rozhodl požívání masa přijmout, protože by takto musel neustále zabíjet své kněze.⁶⁰

Porfyrios využívá popisy egyptské kultury od Charemonia Stoi, kde popisuje, že „Egyptané si uvědomili, že božství je přítomno nejen v lidech, ale že stejná duše je i ve zvířatech“ Je známo, že lidé Egypta používali zvířata v kombinaci s lidmi ke znázorňování bohů, buď se jednalo o člověka se zvířecí hlavou anebo naopak. Tímto způsobem podle Porfyria ukazují, že v božím plánu jsou zvířecí stvoření ve vzájemném společenství s lidmi.⁶¹

V egyptské kultuře, jak zmiňuje Porfyrios, měli filozofickou interpretaci prakticky pro každý zvířecí druh. Zvířata byla spojována s určitými Bohy právě kvůli jejich vlastnostem, ve kterých vynikali nad lidmi. Egyptané tedy uctívali zvířata díky inteligenci, moudrosti a účtě

⁵⁶ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 101

⁵⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 101

⁵⁸ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 100-101

⁵⁹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000.

⁶⁰ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 111

⁶¹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 106

k Bohům.⁶² Chápali hlavně, že duše každého zvířete, když bude osvobozena od těla, je racionální a schopna dělat vše, co duše člověka.⁶³

Porfyrios zmiňuje muže jménem Lycurgus Lacedaemonian, který chtěl vést svou společnost ke střídmosti a zbožnosti, přestože byla konzumace zvířat převládající, snažil se vést společnost k tomu, aby byla potřeba po takovém jídle co nejmenší. Mezi další ustanovení, co zavedl, bylo, že každému občanovi dal kus půdy a přiděl plodin, které mohl pěstovat tak, aby mu jídlo vystačilo a neměli potřebu ničeho jiného. Zavedena byla i společná jídla, u kterých si byli všichni rovni, každý dostal stejný přiděl příloh, nikdo na těchto hostinách nepožíval maso zvířat. Tyto kroky Lacedaemoniana, které Porfyrios vyzdvihuje, vedoucí k odstranění bohatství a závisti, způsobily že, když nebylo bohatství, lidé si byli rovni, nemohli si závidět ani toužit po něčem co nemají, jelikož ani nikdo jiný to neměl, a tedy ani nepotřeboval.⁶⁴

Kněží a mudrcové byli v antice váženými a zbožnými lidmi a jak Porfyrios říká, ačkoli národy v té době byli různé, kněží v každém z nich *se zdržovali* od pojídání vždy alespoň nějakého zvířete. Jak by podle Porfyria mohl někdo vznést obvinění, že *zdržení se* od zvířecího masa je pro města nevhodná, když ti, jež ustanovovali zákony, ti, kteří jsou moudří a pověření úctou k Bohům také toto *zdržení se* od živého dodržují.⁶⁵

Dicaerchus Peripatetik taktéž popisuje starověké Řecko a jeho expozici pozhnaného života nejstarších lidí, ke kterému výrazně přispělo *zdržení se* masa živých tvorů. Zmiňuje také spojitost s válkami, a agresivitou mezi lidmi navzájem, která přišla současně s nespravedlností páchanou na zvířatech.⁶⁶

Porfyrios se zmiňuje i o zákonech pro Athény, které sepsal Triptolemos. Porfyrios pro to používá přepisy Xenokrata, který tvrdí, že z té doby zůstaly tři zákony stále platné. Prvním je nutnost ctít své rodiče, druhým zákonem je ctít Bohy plodinami a třetím je neškodit zvířatům. První dva zákony jsou jasně pochopitelné, ale třetí se zdá být matoucí, není z něj zřejmé, co přesně by se mělo definovat jako nepoškozování zvířat. Pro Porfyria je to znatelná snaha, která je totožná s jeho smýšlením. Cílem bylo, aby se život v Athénách stal civilizovaným, do čehož spadala snaha zachovat zvířata, která žijí s lidmi a zvířata, která jsou krotká. Zřejmé to bylo i

⁶² PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 107

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 101-102

⁶⁵ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 103

⁶⁶ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 101

v tom, že zákon vyžadoval, aby byla božská pocta vykonávána a obětovány byly prvotní plody či koláče.⁶⁷

Ohledně zákonů v Řecku se Porfyrios vymezuje několikrát, jak bylo zmíněno, zákon Řeky nenutil k abstinenci od zvířecího masa. V té době však bylo mnoho věcí, které zákon připouštěl obyčejným lidem, nikoli však filozofům či mudrcům.⁶⁸ Jak bylo zmíněno výše, Porfyrios zásadně odlišuje morálního a nemorálního člověka, a to je pro toto určení zásadní morální člověk dodržuje nejen zákony města, ale ty, které jsou Božské, ale nikoli pevně stanovené ve společnosti.

Zákonodárci, kteří tvořili zákony, přestože se drželi střídmeho života v souladu s intelektem, kdyby zákony tvořili podle svého kontemplativního způsobu života, zahrnuli by i zřeknutí se od živého masa. Ale zákony byly tvořeny pro všeobecný prospěch, pro filozofy i obyčejný lid a tedy i „střední“ život. Tímto středním životem se Porfyrios odkazoval Aristotela, podle kterého se jedná o občanský život *politikos*, kdy lidé hledali uznání *timé*, aby se přesvědčili o své vlastní hodnotě, tento střední život Aristoteles staví do kontrastu se životem radosti zvoleným „obyčejnými vulgárními lidmi“ a s kontemplativním životem.⁶⁹ Toto rozdělení se dá přirovnat k těm Porfyriovým, kde dělí člověka na morálního či nemorálního, nebo bdícího a spáče.⁷⁰

6. Zásadní důvody pro zdržení se

Porfyrios se vymezuje vůči třem zásadním argumentům, které zastávají jeho odpůrci a jsou všeobecně rozšířené, a to nejen v tehdejší době, ale často tyto argumenty užívají i dnešní odpůrci toho, že by zvířata měla mít právo na to stejné co člověk. Prvním z nich je, že zvířata postrádají *logos*, tedy nemohou být ani racionální. Podle Porfyria bude nutná debata o rozlišení mezi zvířetem a člověkem v rámci racionality či řeči, a to ve kterých ohledech si jsou zvířata a lidé podobní, a v čem se naopak liší. Druhým argumentem je, že zvířata pouze reagují, nejedná

⁶⁷ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 117-118

⁶⁸ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 114

⁶⁹ EN 1095b14-23, Etika Nikomachova, citováno podle: PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 133

⁷⁰ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 41

se v jejich případě o vnímání a uvědomování si současné situace, či světa okolo nich. A třetí z argumentů je, že zvířata do lidské společnosti nepatří, nenáleží jim sdílet stejná práva a možnosti jako mají lidé, tento argument se tedy zaměřuje hlavně na spravedlnost.

Porfyrios tyto argumenty postupně vyvrací. Zásadním proto bylo vytvořit hierarchizaci, která není ale nastavena tak jak bylo zvykem. Přibližuje zvířata k lidem a staví je v této pomyslné hierarchické pyramidě tedy staví zvířata prakticky do stejné úrovně jako člověka a pod nimi se nacházejí rostliny, které podle Porfyria nemají schopnosti či vlastnosti, které jsou vlastní jak lidem, tak zvířatům.

7. Porovnání mezi rostlinami a zvířaty

K přesnému pochopení Porfyriových argumentů ohledně odmítnutí zabíjení zvířat, je důležité se vymezit proti postojům, které by mohli tvrdit, že bereme život i rostlinám jejich užíváním. Proto je potřeba rozvést rozlišení mezi zvířaty a rostlinami. Jejich život by se dal určitým způsobem srovnat s tím zvířecím, ba i naším, i rostliny v nějaký čas vzniknou, jejich život trvá určitou dobu a následně zahynou. Podle Aristotela: „jsou všechny bytosti pouze oživlé, zatím co rostliny mají pouze „výživnou“ duši, to znamená že jsou naživu a rostou.“⁷¹ Porfyrios v tomto souhlasí s Aristotelem, ale i přesto, že rostliny považuje za oživlé, nazývá je *apsukha*, tedy neživé. Abstinencí od živého jídla míní Porfyrios abstinenci od jezení zvířat.⁷²

Zásadním rozdílem mezi zvířaty a rostlinami je pohyb. Rostliny, přestože se vyvíjejí, nedá se tento jev příliš považovat za pohyb, dokonce i stoici souhlasili s tím, že zvířata mají duši, protože se pohybují. Na druhé straně, oproti zvířatům totiž stály rostliny a „stoici odmítli nazývat jejich existenci jako animální principovou duši, *psýché* a říkali, že rostliny rostou v souladu s *physis*, přírodou.“⁷³ To znamená, že zvířecí pohyby jsou podněcovány jejich vnímáním a impulsy, zatímco pohyb rostlin je pouze reakcí na nějaký stimul.⁷⁴ Odpůrci *zdržení*

⁷¹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 8

⁷² Tamtéž

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Tamtéž

se živé stravy se často potýkají s argumentem, že konzumace rostlin také bere život. Toto však Porfyrios vyvrací argumenty zaměřenými na utrpení.

Porfyrios totiž tvrdí, že se nejedná o stejný druh braní života jako u zvířat. Tedy u semen a plodů rostlin, jelikož zde není neochota a odpor, tak jak tomu je u většiny zvířat. Konzumace ovoce přeci neničí strom, ze kterého ovoce sklízíme, ale zabití zvířete mu odebírá duši. Stejně je tomu i s obilím a ostatními plodinami, které lidé sklízí, až když jsou zralé, či suché na pokraji svého životního cyklu. Porfyrios říká, že žádný člověk by nejedl mrtvé zvíře. Zde se znovu ukazuje nespravedlnost, kterou lidé proti zvířatům konají, vždyť i lidé šetří strom, když sbírají ovoce, neporazí celý strom, ale zvířata nejsou takto ušetřena.⁷⁵

Jak říká Porfyrios, zvířata mají ve své povaze vnímání, které rostlinám chybí. U zvířete vidíme jeho reakce na určité situace, projevy strachu, nebo bolesti. Tyto aspekty u rostlin nepozorujeme, nic jim není cizí, nezpůsobují újmu či nespravedlnost. Právě tím, že nemohou reagovat, tedy nemohou reagovat špatně, žijí a rostou v souladu s přírodou a jejími zákonitostmi.⁷⁶ Nedělají rozhodnutí, která by mohla ovlivnit jejich život.

Podle Porfyria je také zásadní schopností spojenou s vnímáním u zvířat utrpení, respektive zvířecí schopnost vědomě prožít utrpení. Porfyrios tvrdí, že zvířata jsou přirozeně citlivá a přizpůsobena k tomu, aby cítila bolest, byla vyděšená nebo zraněna, narozdíl od rostlin, které nemají schopnost takovéto vjemy přijímat, natož prožívat.⁷⁷

Porfyrios přichází s porovnáním mezi živým a neživým k podpoření svých tezí. Podle Porfyria člověk netvrdí, že strom je hloupější nežli jiný, přestože o ovci řekneme, že je hloupější než pes. Je to tak i v ohledu na pohyblivost, či projevy hlasu, protože o věcech, které jsou nepohyblivé nebo nemohou být hlasité, neprojevují žádné známky života, nemůže být prohlášeno, že jsou živé. Tyto věci vypadávají z tohoto zkoumání, jelikož v nich podle Porfyria chybí síla intelektu, nemohou být v něčem lepší, nebo horší než jiní. Květiny, kameny či zeleninu by žádný člověk neoznačil za zbabělou, hlasitou nebo statečnou, zatímco zvíře těmito adjektivy lidé popisují běžně.⁷⁸ Jsou sama důkazem, že zvířata spadají mezi živá stvoření a mají mnoho podobného spíše s lidmi než s rostlinami.

⁷⁵ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 59-60

⁷⁶ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 90-91

⁷⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 96-7

⁷⁸ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 94

Tímto byla dostatečně zodpovězena otázka po tom, zda podle Porfyria ubližujeme i rostlinám, při jejich užívání a zdali mají logos. Je zřejmé, že rostliny logos nesdílejí, nejsou schopné kontrolovat svůj růst, který je ovlivněn přírodou. Nejsou ani schopné reagovat nebo se pohybovat. Porfyrios je tedy ze své debaty o živých bytostech vynechává.

8. Přisouzení racionality zvířatům

Na začátku diskuse o spravedlnosti, jsou zmíněni Porfyriovi oponenti, kteří argumentují tím, že „spravedlnost by měla být rozšířena pouze na bytosti jako jsme my, a proto je potřeba vyloučit iracionální zvířata“⁷⁹. Oponenty měl jasně na mysli stoiky.⁸⁰ Porfyrios se vymezuje i vůči dalším jejich výrokům. Nejprve Porfyrios objasňuje, že mezi námi jsou zvířata, která nezabíjíme a chováme se k nim se soucitem, tyto zvířata jsou často členy naší rodiny, proto by bylo proti našemu uvažování, jim brát život nebo je jíst. Ale „někdo, kdo jedná s takovými stvořeními jako s lidmi, šetří je a nepoškodí je, ukládá spravedlnosti břemeno, které nemůže nést, ničí to, co spravedlnost dokáže, a způsobí, že to, co je cizí, zničí to, co je vhodné.“⁸¹ Není tedy možné spravedlnost rozšířit na iracionální stvoření, jak tvrdí stoici. Tím se Porfyrios dostává k potřebě prokázat, že také zvířatům je vlastní racionální duše a logos, což může být viděno na tom, že sdílí vnímání nebo paměť. Je tedy nutné prokázat zvířatům vlastnictví loga, který je jasnou známkou racionality. Jakmile se toto prokáže, bude Podle Porfyria spravedlnost moci být rozšířena na každé zvíře.⁸²

Určitou část svého zkoumání věnovali zvířatům i Platón či Aristoteles. Toto zkoumání se však většinou nezabývalo přímo právy či povinnostmi, které by měly být na zvířata rozšířeny. Platón má ve svých dílech zájem o zvířata spíše v metafyzické rovině. Zvířata fungovala jako metafora a jejich obraz živočišnosti, který byl kontrastován s lidstvem.⁸³ Tedy: „lidé, kteří nevyužijí svůj potenciál racionálních bytostí, jsou přirovnáváni ke zvířatům, která se topí v

⁷⁹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 80

⁸⁰ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 162

⁸¹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 33

⁸² PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 80

⁸³ NEWMAYER, Stephen T., *Animals in Greek and Roman Thought*, Routledge London, 2010. 4

jejich poníženost, zatímco ti, kteří zůstávají nevzdělaní, se údajně podobají nejdivočejšímu zvířeti.“⁸⁴

Přestože tedy „staří Řekové, připravovali cestu pro filozofickou diskusi v této oblasti pro celá staletí, nikdy se nedokázali dohodnout se na soudržném pohledu na interakci člověka se zvířaty“.⁸⁵

V antice byla hojná i debata o dvojí duši, Porfyrios však popřel, že by duše byla dvojí, uznával pouze jeden druh duše a to duši rozumovou, která náleží lidem i zvířatům.⁸⁶

Porfyrios zmiňuje rozlišení podle stoiků, kdy se logos skládá ze dvou částí, tedy z interního a expresivního logu, také je zde logos špatný a dobrý. Bude tedy potřeba vyjasnit jaká z nich jsou zvířatům vlastní, nebo naopak ty, která jim chybí.⁸⁷ Následně bude možné rozhodnout o tom, zdali zvířata mají logos a jsou schopna základních projevů tohoto intelektu.

8.1. Externí logos – Schopnost komunikace

Nejprve se Porfyrios zaměřuje na logos expresivní, což je logos, reprodukováný hlasem. Vyjadřují se hlasem a jazykem, jsou tedy slyšitelná, ale vyjadřují to, co je nejprve interně v duši, myšlenku. Podle Porfyria je myšlenka to, co je vyjádřeno tiše v duši předtím, než se to vysloví nahlas. Jak bychom, ale mohli vědět, jestli si zvíře nejdříve myslí, než vydá zvuk. Dle Porfyria nemůžeme vědět, zda zvíře nejprve přemýšlí, než vydá zvuk. Nikdo z nás, se nedokáže, vtělit do zvířete, aby nám objasnil, zdali tyto myšlenky, tiché úvahy duše zvířata mají.⁸⁸ Dnes už je to známou informací díky moderní vědě, je možné dokázat, že zvířata také mají tuto tichou myšlenku, před vyjádřením pomocí zvuku. K dokázání toho, že se zvířata expresivně vyjadřují, není podle Porfyriových slov potřeba mnoho, jelikož každý člověk slyší zpívat ptáky, štěkat psy atd.

⁸⁴ Laws 766a, citováno podle: NEWMEYER, Stephen T., *Animals in Greek and Roman Thought*, Routledge London, 2010. 4

⁸⁵ BROOMAN, LEGGE, *Law relating to Animals, animals.*, Routledge-Cavendish Publishing, 1st edition 1997. 6

⁸⁶ ARMSTRONG, A. H., ed. *Filosofie pozdní antiky: od staré Akademie po Jana Eriugenu*. Praha: Oikoymenh, 2002. *Dějiny filosofie (OIKOYMENH)* 328

⁸⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 80

⁸⁸ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 80

Když doloží, že zvířata mají expresivní logos, Porfyrios přechází k ujasnění toho, proč se zvířecí loga jeví lidem nesrozumitelná. Je to porovnatelné s odlišností i mezi lidmi a jejich vyjadřováním. Lidé mluví v souladu s vlastními lidskými zvyky a zvířata zase v souladu se svými, které každý získal od Bohů a od přírody.⁸⁹ Porfyrios předkládá další zdůraznění, že ani mezi lidmi není komunikace vždy srozumitelná. I lidské vyjadřování se velmi liší, podle místa a zvyků. Některé se odlišuje pouze v artikulaci, ale v psané formě jejich vyjádření vypadá stejně. Na druhé straně je například jazyk Syřanů, či Peršanů, který je pro některé nemožné artikulovat ani psát. Stejně je to i s jazykem zvířat, který nemůže být pro žádné lidi, jelikož žádní lidé nemají podobného jazyka se zvířaty.⁹⁰

V případě zvířat, je možné rozlišit různorodost jejich jazyků, a stejně tak je i jejich vnímání specifické pro každý druh. A právě tato různorodost a složitost demonstruje, že zvířecí řeč má význam. Vždyť i lidé dokážou podle zvířecích hlasů rozpoznat v jakém rozpoložení se nacházejí. Člověk pozná podle zvuků, které zvíře vydává, jestli je zraněné, jestli má strach nebo radost, když na sebe navzájem volají. Ale i tak lidé nejsou schopni rozlišit každé volání zvířat, Porfyrios zmiňuje věstce, kteří interpretovali rozdíly ve volání vran a havranů až do určitého počtu, ale zbytek nechali, jelikož se jednalo o něco, co by pro člověka bylo velmi složité na pochopení.⁹¹ Z toho vyplývá, že zvířata jsou vlastníci expresivního loga, jak bylo popsáno, zvířata mají řeč a mohou i komunikovat, a to nejen mezi sebou, ale mají schopnost komunikace s lidmi a lidé mohou na zvířata reagovat, podle jejich vyjadřování. Což je základem komunikace, která bude zásadní pro přisouzení logu zvířatům.

Mezi sebou zvířata mluví srozumitelně, jelikož každý druh má svůj specifický způsob vyjadřování, který je stejný pro celý druh. Ale Porfyrios vyzdvihuje ta zvířata, která jsou schopná se naučit i lidský jazyk například papoušci, kteří touto schopností blaze posloužili svým pánům, když informovali o pachatelích v domácnosti.⁹² Nebo hyeny, které se naučili lákat lidi na volání jich samých, se záminkou je vlákat do pastí a ulovit. I když tyto projevy nebudou dokonalé, nemůžeme zvířatům nic vyčítat, vzhledem k tomu, že ani každý člověk se nedokáže naučit bravurně několik lidských jazyků, natož aby plně porozuměl jazyku zvířat.⁹³

Porfyrios předkládá jako příklady i další zvířata u kterých není jejich komunikace tak znatelná, ale i tak dokáží reagovat na zvuk, který je jim libý. Je tomu tak například u krabů,

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 81

⁹¹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 82

⁹² Tamtéž

⁹³ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 80-82

kteří vylézají za zvuky Pannovi flétny ze svých děr a i ančovičky, které se z vody přibližují, když slyší lidský zpěv.⁹⁴

Sám Porfyrios prý choval koroptev, která se po čase nechala ochočit. Porfyrios si všiml, že začíná být nejen přemýšlivá, uvažující a že si hraje, ale dokonce mluvila v ozvěně k jeho řeči, pokud mluvil, koroptev mu odpovídala, a když mlčel, mlčela s ním.⁹⁵

Podle Porfyria se ale vždy najdou lidé, kteří budou bezostyšně popírat logos u zvířat. Stejně jako takoví lidé smýšlí o zvířatech, si zvířata mohou smýšlet o lidech, když nerozumí jejich řeči, nejsou schopni se ji naučit či pochopit. „Je to, jako by havrani tvrdili, že jejich jazyk byl jediným jazykem a my postrádáme logos, protože říkáme věci, které pro ně nemají smysl“⁹⁶ Podle Porfyria je absurdní posuzovat racionalitu stvoření podle toho, jestli jsou jejich vyjádření jednoduchá či složitá, tichá či hlasitá, stejně tak bychom podle něj museli přiznat, že i Bohům chybí logos, jelikož nemluví. Ani u zvířat tomu není tak, že by věděli, co znamená náš hlas, když se bojíme nebo jsme rozhněvaní, zvířata na nás reagují přiměřeně a toho by nebyla schopná, kdyby v nich nepracovalo něco jako porozumění.⁹⁷

Expresivní loga tímto byla Porfyriem dostatečně prokázána, zvířatům nelze upřít komunikaci, ani mezi zvířetem a člověkem, natož mezi jimi samotnými. Dokážou reagovat na určité zvukové podněty, které si schopná zapamatovat s jejich významem.

8.2. Interní logos – racionální duše

V rámci prokazování zvířecí racionality bude rovněž potřeba dokázat vnitřního loga u zvířat, Porfyrios přichází s argumenty na podporu teze, že zvířata vlastní racionální duši. Začíná s jejich vědomím, které je základním kamenem pro racionalitu. Každé zvíře ví, kde se momentálně nachází. Ví, kde je slabé a kde silné a dělá věci tak, jak je to pro něj přirozené a nejlepší. Zvířata se přirozeně naučila využívat věcí, které pro ně specificky vytvořila příroda. Například lev, který využívá zuby a drápy, či vůl, který ví, že jeho rohy jsou v momentě

⁹⁴ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 94

⁹⁵ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 82

⁹⁶ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 83

⁹⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 83-84

nebezpečí tou nejlepší obranou.⁹⁸ Vědí, co je pro ně prospěšné a čím se řídit, jako „zvířata, která jsou silná, se udržují dál od lidí, zatímco méně ušlechtilá zvířata se vyhýbají silnějším zvířatům, ale zůstávají s lidmi, buď v určité vzdálenosti, jako vrabci a vlaštovky ve střeších nebo sdílejí lidský život jako psi.“⁹⁹ Na tomto příkladu je jasně vidět, jak uvažují v rámci svého bezpečí, malá zvířata se nechávají lidmi chránit před lovci a velká zvířata se lidí zdržují, jelikož vědí, že v nich lidé vidí hrozbu a mohli by tato zvířata při přiblížení poškodit nebo zabít.

A nejedná se pouze o vnímání jejich vlastních výhod, ale i vnímání prostředí, kde žijí. Podle Porfyria je jasně vidět, jak zvířata chápou roční období a podle nich mění své lokace, a znovu se pak vrací zpět. Dokáží se dokonce orientovat i bez map či cest. Mají v povědomí prostor, který je jim známý a příjemný. Jak říká Aristoteles, že „všechna zvířata myslí na svůj domov¹⁰⁰, pokud jde o jejich životní prostředí a bezpečnost.“¹⁰¹

Porfyrios tvrdí: „Každý, kdo říká, že zvířata mají tyto vlastnosti od přírody, si neuvědomuje, že říká, že jsou buď od přírody racionální, nebo že logos v nás přirozeně neexistuje.“¹⁰² Je zřejmé, že zvířata, stejně jako lidé umí většinu věcí z přirozenosti a učením si přidávají další znalosti, a dále jak bylo řečeno, zvířata se učí mezi sebou i od nás. Je zřejmé, že zvířata paměť mají. Ta podle Porfyria „má prvořadý význam při získávání uvažování a moudrosti.“¹⁰³ Jelikož paměť umožňuje živočichovy uchovávat abstraktní vzpomínky, tím se svým způsobem dá říci, že mají zmíněné vnitřní, tiché pohyby duše zvané myšlenky.

Jedním z dalších potvrzení tohoto předpokladu je, že zvířata reagují na dobré i špatné věci, ze kterých jsou schopni se poučit. Mnohá zvířata jsou trestána lidmi, když udělají něco špatně. Jsou to například psi či koně, které lidé trestají, když se vydají jiným směrem, dělají to proto, aby to zvíře příště neopakovalo. Každý člověk musí tedy uznat, že zvířata mají paměť, proč by to jinak člověk dělal, kdyby věděl, že se tyto pohyby zvíře nenaučí a nezapamatuje. Stejně tak mají v paměti příjemné „okouzlení“ které přichází skrze uši. Koně i jeleni mohou být okouzleni flétnou skrze její tóny k nim proudí potěšení a stávají se krotkými.¹⁰⁴

Porfyrios také přichází s tvrzením odpůrců, že vnímání zvířete nepotřebuje intelekt k vykonávání práce. V první řadě je třeba zmínit argument, že tento předpoklad musí být

⁹⁸ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 85-86

⁹⁹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 85

¹⁰⁰ *oikêsis*

¹⁰¹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 86

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 86

¹⁰⁴ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 94

vyvrácen vzhledem k tomu, že jak bylo zmíněno ohledně vnímání, zvíře si uvědomuje rozdíl mezi tím, co je, co bylo, nebo mezi tím, co bude. Zvíře si vždy uvědomuje rozdíl mezi přiměřeně známým, a cizím. Porfyrios argumentuje také tím, že si zvířata pamatují. Jasně je to vidět, když se bojí bolestivých věcí, které se staly a také touží po dobrých věcech, které mu mohou být dopřány. V ohledu na to je zvíře schopné vymýšlet různé způsoby, jak dosáhnout nepřítomných věcí, tato abstraktní touha po něčem, co zatím nemají, je důležitou součástí interního logu. Zvířata jsou do budoucnosti připravena i dalšími jasně zřetelnými způsoby – připravují doupe pro sebe i pro potomky, kteří se zatím nenarodili. Doupe, které má sloužit jako útočiště před případnou hrozbou. Také jsou schopna klást pasti na svou kořist, anebo jejich předem připravené únikové cesty, které opakovaně využívají při úprku před útočníky.¹⁰⁵

Porfyriovi odpůrci tento předpoklad také vyvracejí a to tím, že „definují projekt určitého díla jako indikaci jeho dokončení a plán jako předcházející impulsu, tedy jako přípravu na akci, která předchází akci samotné. Paměť, jako chápání návrhu, v jehož minulosti byl čas pochopen vnímáním.“¹⁰⁶ Ale Porfyriem bylo dokázáno, že i tento faktor zvířata splňují.

V souvislosti v debatě o příčině, s vyjadřuje i Aristoteles se způsobem, jak je možné příčinu uvádět a „to, kvůli čemu“ je cokoli činěno. „Například rostliny obrůstají listím kvůli ochraně plodů a zapouštějí kořeny kvůli výživě, vlaštovky stavějí hnízda kvůli ochraně a pavouci stavějí síť kvůli potravě.“¹⁰⁷ Přestože, Aristoteles nepřiděluje zvířatům a rostlinám, v rámci naší debaty z toho vyplývá, že tyto úkony zvířata dělají za určitým cílem, který je abstraktní, a tedy o něm musí mít nejprve povědomí.¹⁰⁸

Jsou příklady, které si lidé nechtějí připouštět. Například jak „Málo si všímáme, jak zvířata používají nástroje. Je pro nás obtížné vidět, jak zvířata provozují chov jiných živočichů a jak pěstují rostliny, například jak mravenci pěstují houby. A když není zbylí, svedeme to na jejich pudy, zatím co naše hospodářství ne, to považujeme za záměrné a racionální.“¹⁰⁹ I v tomto je vidět lidská arogance, která si chce udržet tento post na vrcholu hierarchické pyramidy a nehodlá zvířatům přisoudit vědomý záměr jejich jednání.

¹⁰⁵ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 93

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ Aristoteles *Pfys. II,3,194b* citováno podle: LEAR, Jonathan. *Aristotelés: touha rozumět*. Přeložil Jakub JINEK. Praha: OIKOYMENH, 2016. Oikúmené (OIKOYMENH). 32-33

¹⁰⁸ LEAR, Jonathan. *Aristotelés: touha rozumět*. Přeložil Jakub JINEK. Praha: OIKOYMENH, 2016. Oikúmené (OIKOYMENH). 50

¹⁰⁹ HLADKÝ, KOČANDRLE, KRATOCHVÍL. *Evoluce před Darwinem: nejstarší vývojová stadia evoluční nauky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012. Amfibios. 160

Někteří lidé tvrdí, že bytost, která není přirozeně schopná využívat správný logos, není schopna logu jako takového. Ale na to má Porfyrios jednoduchou odpověď, logos jako takový přichází od přírody, ale autentický a kompletní logos přichází až z péče a vzdělávání.¹¹⁰ Vždyť i dítě neumí od přírody číst, či psát, ale musí se to naučit.

Podle Porfyria je zřejmé, že všechna živá stvoření sdílejí racionalitu. Ani u lidí nelze tvrdit, že jakákoli lidská bytost, jakkoli je jich mnoho v sobě, má právo a moudrost. Jde tedy o to, že všechna stvoření ji v sobě mají, ale ne v každém je plně rozvinuta, takže „ne každé racionální stvoření má stejný podíl té všestrannosti a ostrosti, která může být dokonalá“¹¹¹. Stejně jako u zvířat, kobyłka nevidí jako sokol, nebo koroptev, která nelétá a nikdy nebude létat jako například orel.¹¹² Jde o to, že ať lidské či zvířecí duše, v sobě mají vždy základ racionality, ale ne vždy je tato racionalita rozvíjena správným směrem, proto se i mezi lidmi i zvířaty najdou takoví, kteří budou jednat iracionálně. Nikoli ale kvůli abstinenci racionality, nebo intelektu, ale kvůli iracionalitě, kterou se nechají ovládnout.

9. Podobnost lidí a zvířat

Porfyrios říká:

„Téměř každý souhlasí s tím, že zvířata jsou jako my ve vnímání obecně, pokud jde o smysly. Sdílejí jako my, nejen přírodní zkušenosti a pohyby, které způsobují, ale dokonce i nepřirozené a nezdravé zkušenosti, které jsou v nich pozorovány.“¹¹³

Tímto se odkazuje na podobnost při vnímání a reagování zvířat na aktuální životní situace ale také na neřesti, které mohou svádět zvířata z jejich záměru, stejně jako tomu bývá u lidí.

Jak je podle Porfyria zřejmé, lidské bytosti jsou si se zvířaty dosti podobné, ať už budeme mluvit o fyzické stavbě těla, či o jejich psychických reakcích na podněty. Zvířata umí posoudit svou situaci, též se umí poučit ze zkušenosti, ukazují praktickou moudrost, ba dokonce mohou být podrobena testům, které mohou dokazovat jejich emocionální a postřehové reakce.

¹¹⁰ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 95

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 95-96

¹¹³ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 84

Mezi zvířaty také pozorujeme komunikaci, do jisté míry mohou komunikovat i s námi. „Nic z toho by nebylo možné bez logu. Zvířata nejsou tak racionální jako lidé, ale to neznamená, že jim úplně chybí důvod“¹¹⁴ Porfyrios zvířatům přisuzuje většinu vlastností, které vlastní člověk, mezi ně patří například řeč, schopnost poučit se nebo dokonce předvídat. V rámci Porfyriova pojetí hierarchizace jsou tedy zvířata prakticky na stejném stupni s lidmi.

Porfyrios využívá hojně argumentů Theophrasta, jedním, ze zásadních je, že všechny lidské bytosti jsou si podobné, ze dvou základních důvodů protože, mají stejné předky anebo to, že mají stejné zvyky, jídlo či rasu. Tedy jsou spolu buď kvůli propojenosti v rámci stejné rasy, z jedné krve anebo z důvodu stejných zásad a zájmů. Taktéž lze předpokládat, že všechny lidské bytosti jsou spolu příbuzné, a to kvůli jejich fyzické podobnosti. Navíc jsou podle tohoto vyjádření stejně příbuzná i zvířata, protože principy jejich těl jsou přirozeně stejné. Podobnost, kterou tím má Porfyrios na mysli, je kůže, maso, krev jako stejný druh tekutin, která jsou pro zvířata přirozená stejně jako u lidí.¹¹⁵ Zde se Porfyrios pohybuje v úrovni biologie, jelikož kromě psychických schopností, využívá podobnost na fyzické stavbě těla, orgánů atd.

S podobností s lidmi, je to u těl podle Porfyria stejné jako s dušemi, některá zvířata je přivedla k dokonalosti a jiná méně, ale principy jsou přirozeně totožné mezi všemi. Podle Porfyria o tom svědčí i příbuznost vášní, zvířata prožívají hněv, nebo chuť. V ohledu na duši jsou lidem zvířata podobná uvažováním, a to především ve vnímání. Rasa zvířat, jak píše Porfyrios, by tedy byla s lidmi příbuzná a spřízněná ve všech ohledech, které Theophrastus zmiňuje. Mají stejná jídla, dech, mají stejné orgány, nebo krev která jim proudí v těle.¹¹⁶

Porfyrios vymezuje také podobnost fyzickou založenou na podobnosti těl ohledně nemocí, protože i zvířecí tělo může být napadeno nemocí. Je viditelné, že zvířecí těla jsou náchylná i na lidské nemoci a jejich tělo bude devastováno tak, jako by se dělo u lidí. „Těla téměř všech zvířat jsou stejná s lidskými ohledně nemocí.“¹¹⁷ Porfyrios toto považuje předpokládatelné, když jsou zvířecí těla stejné, co se týká krve, masa, kůže či orgánů.

Porfyrios pokračuje v argumentaci s předpokladem, že zvířata jsou lidem příbuzná. V tomto kontextu zmiňuje argument Pythagora, ve kterém říká: „že někdo, kdo by se vědomě nezdržel nespravedlnosti na svých příbuzných, by byl spravedlivě považován za

¹¹⁴ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 9

¹¹⁵ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 96

¹¹⁶ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 97

¹¹⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 85

bezbožného“¹¹⁸ Pythagoras rozšiřoval zdržení se od zvířat i mezi zákonodárce, v občanské výchově. Ti se měli *zdržet* živých bytostí, jelikož chtěli jednat v budoucnu s naprostou spravedlností, tak zcela určitě nesmí zranit s námi spřízněná zvířata. Jelikož by nemohli přesvědčit ostatní, aby jednali spravedlivě, když by se sami dopouštěli chamtivosti na svých příbuzných. Pro Pythagora také existovala jen jedna duše v tom nejpřísnějším smyslu, měl na mysli nejen duši, která má emoce, je schopna uvažování nebo vnímání, ale také duši, která může někdy v budoucnu obývat lidské tělo. Zde se Pythagoras odkazuje na transmigraci, která ale podle Porfyria není potřeba k dokázání zvířecí podobnosti, či příbuznosti s lidmi.

Podle Porfyriových slov nemůže být tento vztah příbuznosti zpřetrhán ani divokostí, ať tou zvířecí, nebo lidskou. Mezi lidskými bytostmi jsou i takové, které jsou zlé a zákeřné, jako by jejich individuální povahu naplnila zkaženost. Těchto lidí se společnost zbavovala, podle Porfyria by to mělo být stejně i u zvířat, pokud jsou divoká a nebezpečná, měla by se jich společnost zbavit, stejně jako u lidí, kteří jsou takoví. Nikoli však kvůli těmto divokostem zabíjet i krotká zvířata, která lidi neohrožují.¹¹⁹ V rámci tohoto argumentu se vyjadřuje i ohledně zdržení se masa. Když člověk zabije zvíře, jelikož bylo nebezpečné, není potřeba jíst i jeho maso. Jak Porfyrios výstižně zmiňuje, ani lidé, kteří jsou za své zkažené pohnutky zabiti, nejsou přeci konzumováni. Zatímco zvířata, která jsou příbuzná a podle této úvahy zkažená i na duši, tak by pro člověka nemělo být příjemné jíst toto maso nasáklé zkažeností.¹²⁰

Judaismus klade velký důraz na důležitost vztahu mezi rodiči a dítětem člověka a tato obava se vztahuje i na vztahy mezi rodiči a zvířaty. Maimonides ve svém průvodci pro zmatené píše, že když zvířata vidí, jak jejich potomci umírají, pocítují velmi velkou bolest, přičemž neexistuje žádný rozdíl, pokud jde o tuto bolest mezi člověkem a zvířaty zvířata. Láska a něha matky k jejímu dítěti není důsledkem rozumu, ale činnosti imaginativní schopnosti, která se vyskytuje u většiny zvířat stejně jako u člověka.¹²¹

Na zvířatech je podle Porfyria možné najít mnoho ilustrací společenskosti, odvahy či vynalézavosti ve vztahu ke zdrojům, ale kromě toho jsou na nich vidět i protiklady k těmto věcem, můžeme u nich pozorovat nespravedlnost, zbabělost i hloupost. Jakmile jsou lidé schopni zvířatům přisoudit tyto vlastnosti, bude jednodušší dokázat jejich podobnost.¹²²

¹¹⁸ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 97

¹¹⁹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 97

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ BEKOFF, Marc a Carron A. MEANEY. Encyclopedia of animal rights and animal welfare. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1998. 470-471

¹²² PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 95

Alcmaeon říká, že: „člověk se liší od ostatních tvorů tím, že má pouze porozumění, zatímco ostatní tvorové mají vnímání, ale porozumění jim chybí.“¹²³ Porfyrios však dokázal, že v tomto není odlišnost, ale naopak to co zvířata s lidmi spojuje.

Porfyrios svá tvrzení podporuje argumentem Aristotela, který píše, jak byl svědkem, že zvířata učí svá mláďata nejen řeči, ale i ostatním věcem, a tedy se učí mnoho věcí od sebe navzájem, stejně jako od nás. Ale pokud by v nich nebyl logos už od přirozenosti zabudován, jak by byli schopní se toto všechno naučit? ¹²⁴ Porfyrios nebyl jediný kdo uznal, že zvířata mají logos a jsou racionální, byl to např. Empedokles, Pythagoras a další významní filozofové.¹²⁵ Ačkoli Platón, ani Aristoteles neprohlásili zvířata za racionální, uznali, že jejich sdílení logu, by se mohlo vztahovat na porozumění, nebo používání jazyka, plánování či pamatování si.¹²⁶

Dále se Porfyrios zmiňuje, zdali nejsou všechna vnímání přece jen podobná. Tak jako vidí, cítí či slyší lidé, tak dokazatelně provádí každé zvíře. Je zde použit argument jako u předchozího dokazování v rámci porovnání s Bohy: „Zvířata nejsou zbavena vnímání tím, že nejsou lidé, ani jim nechybí racionalita tím, že nejsou lidé. Pokud by tomu tak bylo, budou bohové zbaveni racionality tím, že nebyli lidmi, jinak budeme, pokud jsou Bohové racionální.“¹²⁷ Co se týká zvířecího vnímání, nemůžeme popřít, že některá zvířata nás dalece předčí. Jako příklad Porfyrios zmiňuje psa, kterého člověk využívá při lovu, aby podle svého čichu našel kořist, kterou se chystá lovit, a tedy by člověk sám jiné zvíře stopovat nezvládl.

Porfyrios vyzdvihuje i další schopnost psů, kteří jsou schopni se obstojně naučit lidské dialektice, a přitom stále vyniká v psích věcech. Tedy současně rozumí lidem, a přitom na křižovatce ví, kudy se vydala kořist, po které pátrá. Tuto schopnost v sobě zvířata mají přirozeně, není potřeba, aby je to člověk, či kdokoli jiný učil.¹²⁸

Podle Porfyria je překvapivé, že lidé přehlíží činy a pohyby zvířat, říká že mnozí lidé to dělají ze strachu, mnozí z hněvu, ale lidé je často přehlíží kvůli soutěživosti a závisti, jelikož jak bylo zmíněno, zvířata nás v mnohém předčí.¹²⁹ Lidé se báli přisoudit zvířatům vlastnosti shodnými s jejich, protože jak bylo zmíněno, mohlo by to ovlivnit jejich místo na vrcholu hierarchické pyramidy.

¹²³ NEUMEYER, Stephen T., *Animals in Greek and Roman Thought*, Routledge London, 2010.

¹²⁴ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 84

¹²⁵ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 85

¹²⁶ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 168

¹²⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 85

¹²⁸ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 83-84

¹²⁹ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 93

Přestože zvířata jsou vyzrálejší v určitých vlastnostech, lidé je také překonávají v nějakých věcech, jak Porfyrios zmiňuje, jde hlavně o věci spojené s myslí a s uvažováním, jako je učení, rychlost toku myšlenek a také v tom, co se týká spravedlnosti a společenství. Zvířata překonávají lidské bytosti ve věcech spíše fyzických, například velikostí, rychlostí, silou zraku nebo jemností jejich sluchu. Ale to, že zvířata předčí lidské bytosti ve fyzických věcech, neznamena to, že by člověk byl nehybný, slepý nebo bezmocný. Člověk běhá i když ne tak rychle jako třeba jelen, vidí, i když hůř nežli sokol. Příroda lidi nezbavila síly nebo velikosti, přestože jejich síla nebo velikost neznamena nic v porovnání například se slony. Podobně podle Porfyria nelze tvrdit, že pokud zvířata uvažují pomaleji, nebo jsou horší při reflexi tak nemají žádný logos.¹³⁰

Při porovnávání zvířecího postavení, životů, činů, životního stylu s lidským vidí Porfyrios nedostatečnost zejména v tom, že žádné zvíře nemá zjevný cíl, pokrok nebo touhu po cnosti, pro kterou vznikl logos. Porfyrios přichází s věcí, kterou nedokáže vysvětlit, a to proč dala příroda začátek těm, kteří nemohou dosáhnout cíle? ¹³¹

10. Spravedlnost a soucit

Spravedlnost, která by měla být přisouzená zvířatům, je jedním ze zásadních cílů Porfyriovy práce. Zakládá svou argumentaci výroky stoiků a peripatetiků, mezi které patří, že „Nesmíme jednat nespravedlivě vůči tvorům, kteří se vůči nám nemohou chovat spravedlivě.“¹³² Z toho by se dalo vyvodit, že ani rostlinám by nemělo být ubíráno na spravedlnosti. Protože stejně jako někdo, kdo zabije vola nekoná větší nespravedlnost nežli ten, který pokácí dub. Ale Porfyriem bylo dokázáno, že rostliny nemají duši, která by se mohla cítit bolest nebo strach.¹³³ Jejich nároky nemohou být uplatněny, když nejsou schopné je vznést.

Podle Porfyria „spravedlnost spočívá ve zdrženlivosti a neškodnosti vůči všemu co neublíží.“¹³⁴ Přestože se lidé vždy chtějí zachránit, Bůh jim nedovolil ubližovat kvůli

¹³⁰ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 95-96

¹³¹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 94

¹³² PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 32-33

¹³³ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 33

¹³⁴ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 98

vlastnímu zachování, protože když by ano, v případě, že by lidé měli dovoleno kvůli vlastnímu zachování ubližovat, dal by lidem povahu, která by byla ospravedlňovala nespravedlnost. Porfyrios je přesvědčen, že při přijetí nezbytností člověk nemusí ubližovat, vždyť nepoškozují rostliny, když sebere plody, co spadnou, nebo plodiny z rostlin, které zahynuli. Ani zvířatům nemusí být ublíženo, příkladem může být taková ovce, které člověk bude prospívat zkracováním vlny, kterou nosí, nebo může sdílet jejich mléko, zatím co jim bude poskytovat péči.¹³⁵ Tento vztah založený na vzájemné prospěšnosti Porfyrios zmiňuje často, jelikož s krotkými zvířaty si určití lidé dokázali vypěstovat vřelé vztahy, které naplňovaly jejich nárok na soucit a i spravedlnost.

Porfyrios uvádí předpoklad, který by se v dnešní době dal považovat za argument zdůvodňující zmíněné veganství. Pokud by si někdo myslel, že zabít či brát život zvířatům je naprostá nespravedlnost, musel by sám opustit od veškerých produktů zvířat. V ohledu na tento argument je Porfyriem zmíněno několik příkladů. Například, když je ublíženo člověku při sebrání jeho šatů, tak stejně je zraněna ovce, které bude ostříhaná její vlna. Obdobně tak příklad ohledně mléka, které přirozeně nebylo vytvořeno pro lidi, ale pro novorozence daného zvířete. Taktéž včely nashromáždily med jako potravu pro sebe, a nikoli proto, aby si jej člověk odnesl pro své potěšení.¹³⁶ Na druhou stranu Porfyrios se zastává i oboustranně výhodných vztahů mezi člověkem a zvířetem, kdy se člověk o zvíře stará a následně nárok na část jeho výrobku, jako by toto zvíře splácelo svůj dluh za péči.

Argument epikurejců, ohledně spravedlnosti rozšířené na zvířata, Porfyrios uvádí jako negativní v rámci jeho záměru. Jde o to, že kdyby mohla zvířata uzavírat s lidmi smlouvy, jako to dělají lidé mezi sebou za účelem, aby nebyli zabíjeni bez rozdílu, aby je nenapadali a nezabíjeli. Tak by mohla být zapojena i do dalších lidských právních věcí. Ale podle epikurejců „Jelikož však bylo nemožné, aby se zvířata, která nejsou vnímavá k rozumu, podílela na zákonech, nemohla by být tato metoda použita k zajištění naší výhody, pokud jde o bezpečnost vzhledem k jiným živým tvorům, o nic víc než od neživých. To je důvod, proč jediným způsobem, jak dosáhnout takové bezpečnosti, jak je to možné, je získat oprávnění, na základě, kterého můžeme anebo musíme zabít“¹³⁷ Autor překladu zmiňuje jistou návaznost, jestli je zabití opravdu jediný způsobem? Epikuros ve své knize odkazuje na „zvířata, která nemohou

¹³⁵ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 97

¹³⁶ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 38

¹³⁷ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 36

uzavírat smlouvy“¹³⁸ stejným způsobem jako se odkazuje na národy, které nemohou nebo nechtějí být ve smluvním vztahu. Z toho by se dala odvodit možnost, že lidé mohou uzavírat smlouvy i s jinými živými bytostmi, než jsou lidé.¹³⁹

Myšlenkou Epikura bylo, že lidé ani neměli snahu zkultivovat divoká zvířata, či s nimi navazovat kontakt, protože si mysleli, že vývoj těchto zvířat je vlastní pouze jejich povaze, a tedy neměli snahu s nimi jakkoli jednat. Epikuros říká že to musí být zvířata, která jsou krotká, která žijí v blízkosti lidí. Jedná se o zvířata, která reagují na tón lidského hlasu a dokáží z něj poznat hrozbu, nebo jsou schopná se to naučit díky strachu z trestu. U těchto zvířat Epikuros připouští možnost uzavření implicitní smlouvy, založené na užitku a vztahu založeného na neublížení, nebo nezraňování.¹⁴⁰

Další námitkou, kterou Porfyrios uvádí je, že i mezi lidmi se najdou tací, kteří ubližují stejnému druhu, které je potřeba kvůli jejich individuální povaze a zkaženosti trestat. Nikdo je však nemá v plánu vyhladit úplně. Možná je tedy podle Porfyria na místě vyhladit zvířata, která jsou iracionální a jsou svojí povahou nespravedlivá a zlovolná. Jsou přinucena svou povahou zraňovat a poškozovat ty, kteří se k nim chtějí přiblížit. Ale rozhodně musí být nespravedlivé zabíjet zvířata, která neohrožují lidi a nejsou svojí povahou podněcována k tomu, aby ubližovala.¹⁴¹

10.1. Závěr ohledně spravedlnosti

Porfyriem je vznesena otázka, „zdali je spravedlnost pozdvižena odmítnutím konzumování živých tvorů? “ Zda je spravedlivé odmítnout konzumovat jiné živé tvory. Podle Porfyria je odpověď jednoznačná, protože ten, kdo se zdrží masa všech živých stvoření, se ještě více zdrží ubližování svému vlastnímu druhu. Ale mnoho lidí jeho doby na toto mělo odlišný názor. Člověk jako druh, je méně početný než druh zvířat a pokud mají lidé hájit spravedlnost jen

¹³⁸ Epikurus Key Doctrines, citováno podle: PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 32

¹³⁹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 128

¹⁴⁰ On Nature (LS 20J), citováno podle: PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 128

¹⁴¹ PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 63

jedné části, vždy si zvolí tu, které pro něj bude výhodnější. Člověk tedy bude hájit spravedlnost v rámci jeho druhu, bude bránit spravedlnost lidí, jelikož to bude snazší.¹⁴²

Porfyrios říká, že pravá spravedlnost nebude zajištěna, ani když bude konec nepřiměřených potěšení, jelikož lidé budou vždy mít individuální a iracionální pohnutky. Nespravedlnost je chytrá v přesvědčování sebe a v ničení těch, kdo jsou jí podřízeni.¹⁴³

Čistota, jak vyplývá z Porfyriova výkladu, je odmítání ve všem, je to výběr mezi tím, co je a mělo by být bráno to co je přirozené a vhodné.¹⁴⁴

Porfyrios říká, že pokud je spravedlnost rozšířena na zvířata, tak každý, kdo zabije zvíře pro potěšení z jídla, koná nespravedlivě, jelikož potěšení Porfyrios považuje za „nepřítele spravedlnosti“. Říká také, že pokud bude jedním z cílů lidského života potěšení, tak spravedlnost nevyhnutelně zahyne.¹⁴⁵

¹⁴² PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 97

¹⁴³ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 98

¹⁴⁴ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 116

¹⁴⁵ PORPHYRY, *On abstinence from killing animals.*, ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000. 97

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila objasnit výjimečnost Porfyriovi argumentace v rámci zvířat a dokazování jejich racionality, díky které jim může být následně přiznána spravedlnost, i jejich nárok na soucit a šetrné zacházení.

Po odmítnutí všech argumentů, které by mohly odkazovat na to, že zvířata by se měla zabíjet, byl vyjasněn Porfyriův filozofický postoj. Filozofické východisko je pro Porfyria velmi zásadním, jelikož jeho *zdržení se* je založeno právě na těchto základech. Porfyrios, kromě toho, že dokazuje, že masité jídlo samo o sobě nesvědčí fyzickému tělu, protože díky němu člověk tloustne a celkově nemá dobrý vliv na lidské zažívání. Tak jako hlavní důvod pro *zdržení se* masa zvířecích tvorů staví střídmost, která je pro Porfyria cestou k blaženému životu, pod vládou intelektu. Je pro něj tedy důležité, žít svůj život střídmě, bez vášní, bez rozptylování od společnosti a okolního světa. *Zdržet se* masa, bylo pro Porfyria zásadní, jelikož se nejedná pouze o zdržení se v rámci živočišné stravy, ale zdržení se všech tělesných a škodlivých věcí, které by mohli u člověka zvětšovat tělesnou stránku, a tím by duše člověka trpěla a nebyla schopná dosáhnout svého cíle.

Co se týká Porfyriova východiska ohledně zvířat, bylo prokázáno, že zvířata jsou ve své podstatě velice podobná s lidmi, na druhou stranu rostliny byly z této diskuze vyškrtnuty, protože jejich záměr není zdaleka tak propracovaný. Rostliny nejsou schopny pohybu, vyjadřování, nebo vnímání. U zvířat bylo prokázáno mnoho takových vlastností. Porfyrios dokazuje, že zvířata jsou schopna komunikace, a to mezi sebou, a dokonce i s člověkem. Jejich vyjádření jsou rozpoznatelná i pro lidi, je tedy bezostyšné tvrdit, že zvířata necítí, protože každý z nás je schopný vidět, kdy se zvíře bojí, kdy má radost, nebo když je v pozici, kdy mu není něco příjemné.

Zvířatům nelze upřít ani jejich vnímání v čase, tato stvoření vědí, co bylo, je a bude, dokáží se poučit ze situací, nebo se připravovat do budoucnosti. Jak bylo řečeno, každé zvíře koná tak, aby dosáhlo věcí, které zatím nemá. Tato abstraktní představa, cíl, kterého chtějí dosáhnout, jasně svědčí o jejich schopnosti uvažování. Porfyrios ji klade samostatně, a to mimo instinkt.

Po prokázání racionality u zvířat, bude možné podle Porfyria rozšířit na zvířata i spravedlnost a soucit, který si zaslouží. Zvířata podle Porfyria mají vlastní spravedlnost, nastavenou zákonitostmi přírody postavenou na svojí hierarchii, příroda tedy ve své

spravedlnosti je schopna fungovat i bez lidí. Ale protože zde lidé jsou a budou, Porfyrios prosazuje, že zvířata si zaslouží osobitější přístup a jemnější zacházení, jelikož většina utrpení zvířecího druhu přichází s lidskou chamtivostí, nenasytností a neutuchající touhou po nadvládě. Lidé zabíjeli zvířata, aby dokázali svou sílu, nebo pro své potěšení kvůli jídlu, A tedy Porfyriovým východiskem je, že kdyby lidé žili střídmo, byli by od těchto vlastností vzbuzovaných vášněmi osvobozeni. Kdyby lidé žili podle tohoto záměru, *zdržovali by se* zvířat, obžerství, tělesných vášní, závisti, či bohatství, život by byl blaženější a vztah se zvířaty by byl v rovnováze.

Na Porfyriově práci mě nejvíce fascinovala jeho nadčasovost, v dnešní době se témata jako práva zvířat, jejich nárok na soucit nebo porozumění, stávají silným fenoménem, který se jeví jako kdyby byl objeven až dnes. Porfyrios byl svým myšlením a argumenty výjimečný, proti-argumenty, které shromáždil a vyvrátil ve své době, jsou hojně používány při dnešních diskuzích na tato témata, prakticky ve stejném znění.

Seznam použité literatury

- PORPHYRY, On abstinence from killing animals., ed. Clark G., Cornell University Press, Ithaca 2000.
- ARMSTRONG, A. H., ed. Filosofie pozdní antiky: od staré Akademie po Jana Eriugenu. Praha: Oikoymenh, 2002. Dějiny filosofie (OIKOYMENH)
- LEAR, Jonathan. Aristotelés: touha rozumět. Přeložil Jakub JINEK. Praha: OIKOYMENH, 2016. Oikúmené (OIKOYMENH).
- NEWMeyer, Stephen T., Animals in Greek and Roman Thought, Routledge London, 2010.
- BROOMAN, LEGGE, Law relating to Animals, animals., Routledge-Cavendish Publishing, 1st edition 1997.
- KOČANDRLE, HLADKÝ, KRATOCHVÍL. Evoluce před Darwinem: nejstarší vývojová stadia evoluční nauky. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012. Amfibios.
- BEKOFF, Marc a Carron A. MEANEY. Encyclopedia of animal rights and animal welfare. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1998.